

Chủ đề 2.

VĂN MINH CHÂU THỔ SÔNG HỒNG VÀ SÔNG CỬU LONG

Học xong chủ đề này, em sẽ:

- Phân tích được những biểu hiện của biến đổi khí hậu ở hai vùng châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long.
- Nêu được tác động của biến đổi khí hậu đối với sự phát triển kinh tế – xã hội ở châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long.
- Đề xuất được ở mức độ đơn giản một số biện pháp ứng phó với biến đổi khí hậu liên quan đến vùng châu thổ của hai đồng bằng hiện đại.

Châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long là những vùng dễ bị tổn thương do tác động của biến đổi khí hậu ở nước ta. Vậy những biểu hiện của biến đổi khí hậu ở hai vùng này như thế nào? Tác động của biến đổi khí hậu đối với đời sống và sản xuất ở đây ra sao? Người dân cần làm gì để ứng phó với biến đổi khí hậu?

I. Biểu hiện của biến đổi khí hậu

Trong những năm qua, tác động của biến đổi khí hậu đến hai đồng bằng ở nước ta ngày càng rõ rệt. Ở mỗi vùng châu thổ, biểu hiện về nhiệt độ tăng, lượng mưa thay đổi và gia tăng các hiện tượng thời tiết cực đoan không giống nhau.

Bảng 17.1. Nhiệt độ trung bình năm, lượng mưa năm ở châu thổ sông Hồng và châu thổ sông Cửu Long giai đoạn 1961 – 2018

Giai đoạn	1961 – 1970	1971 – 1980	1981 – 1990	1991 – 2000	2001 – 2010	2011 – 2018
Nhiệt độ trung bình năm (°C)						
Châu thổ sông Hồng	23,0	23,0	23,2	23,4	23,6	23,8
Châu thổ sông Cửu Long	26,7	26,8	26,8	26,9	27,2	27,6

Giai đoạn	1961 – 1970	1971 – 1980	1981 – 1990	1991 – 2000	2001 – 2010	2011 – 2018
Lượng mưa năm (mm)						
Châu thổ sông Hồng	1 898	1 876	1 663	1 635	1 582	1 800
Châu thổ sông Cửu Long	1 894	1 809	1 881	2 020	1 921	1 901

(Nguồn: Bộ Tài nguyên và Môi trường, Báo cáo đánh giá khí hậu quốc gia, Hà Nội, 2021)

Nhiệt độ trung bình năm ở hai vùng châu thổ có xu hướng tăng do tác động của biến đổi khí hậu. Lượng mưa thay đổi, có xu hướng giảm ở châu thổ sông Hồng, nhưng lại tăng ở châu thổ sông Cửu Long. Mưa lớn xảy ra bất thường hơn về thời gian và cường độ.

Năm 2016, mưa lớn kỷ lục ở Hà Nội và các khu vực lân cận, với lượng mưa quan trắc được trong 6 giờ, từ 19 giờ ngày 30-10-2008 đến 1 giờ ngày 1-11-2008 lên tới 408 mm.

Năm 2019, trong đợt mưa lớn kéo dài 8 ngày, từ ngày 2-8 đến ngày 9-8 ở Phú Quốc, lượng mưa lên đến 1 158 mm, riêng ngày 9-8 là 358 mm.

Các hiện tượng thời tiết cực đoan đều có xu hướng gia tăng ở cả hai vùng đồng bằng châu thổ:

– Ở châu thổ sông Hồng số ngày nắng nóng tăng từ 14 ngày (giai đoạn 1999 – 2008) lên 25 ngày (giai đoạn 2009 – 2018), số ngày rét đậm, rét hại có xu hướng giảm, nhưng cường độ và thời gian khác nhau.

– Ở châu thổ sông Cửu Long số ngày nắng nóng tăng từ 10 ngày lên 16 ngày, số ngày hạn trong mùa khô tăng lên.

Số lượng bão và áp thấp nhiệt đới tăng lên, mùa bão kết thúc muộn và có nhiều cơn bão đổ bộ vào phía nam hơn.

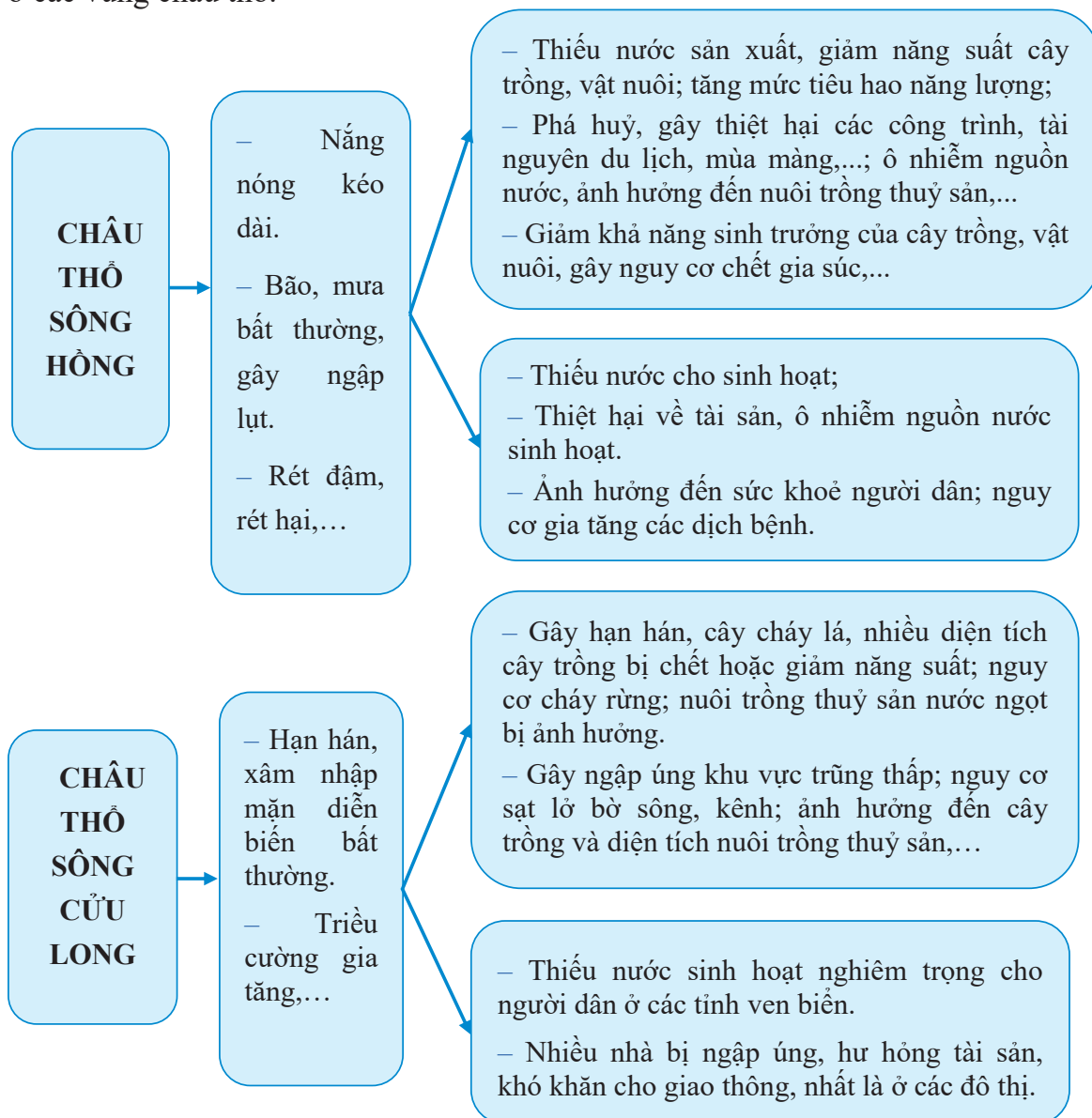
Tác động của tự nhiên và con người là những nguyên nhân gây ra biến đổi khí hậu. Hoạt động sản xuất và sinh hoạt của con người phát thải ngày càng nhiều khí nhà kính vào khí quyển. Các khí nhà kính là nguyên nhân chính làm nhiệt độ Trái Đất tăng lên, gia tăng các biểu hiện của biến đổi khí hậu.

Đọc thông tin và dựa vào bảng 17.1, hãy phân tích những biểu hiện của biến đổi khí hậu ở hai vùng châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long.

II. Tác động của biến đổi khí hậu đối với sự phát triển kinh tế – xã hội

Biến đổi khí hậu có những tác động tích cực như: thúc đẩy khai thác và phát triển năng lượng tái tạo, chuyển đổi cây trồng, vật nuôi phù hợp với điều kiện thời tiết, mở rộng diện tích nuôi trồng thủy sản nước mặn, lợ,... Tuy nhiên, biến đổi khí hậu gây ra nhiều tác động tiêu cực, ảnh hưởng đến hoạt động sản xuất và đời sống người dân ở các vùng châu thổ.

Hình 17.1. Sơ đồ một số tác động của biến đổi khí hậu đến phát triển kinh tế – xã hội ở hai châu thổ sông Hồng và sông Cửu Long

Ở châu thổ sông Hồng, tính chất cực đoan và dị thường của các hiện tượng thời tiết với biểu hiện về nắng nóng kéo dài, tần suất và cường độ của bão, rét đậm, rét hại,...; châu thổ sông Cửu Long với các biểu hiện như mùa khô kéo dài, xâm nhập mặn vào sâu trong đất liền, triều cường gia tăng,... đang ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống, sản xuất của người dân.

 Ở đồng bằng sông Cửu Long, mùa khô năm 2019 – 2020 tình trạng khô hạn, xâm nhập mặn kéo dài, ảnh hưởng tới 10/13 tỉnh, thành phố: 42,5 % diện tích tự nhiên của toàn vùng bị khô hạn, nhiều diện tích trồng lúa bị mất trắng; cây ăn quả, vùng nuôi trồng thủy sản giảm năng suất; người dân ở 7 tỉnh ven biển thiếu nước sinh hoạt nghiêm trọng.

Hình 17.2. Triều cường gây ngập úng tại thành phố Bạc Liêu, tỉnh Bạc Liêu (tháng 10-2022)

 Đọc thông tin và quan sát hình 17.1, hãy nêu những tác động của biến đổi khí hậu đến sự phát triển kinh tế – xã hội ở châu thổ sông Hồng và châu thổ sông Cửu Long.

III. Ứng phó với biến đổi khí hậu

Ứng phó với biến đổi khí hậu bao gồm những hoạt động thuộc 2 nhóm giải pháp: thích ứng (chung sống với biến đổi khí hậu) và giảm nhẹ (giảm nhẹ các nguyên nhân gây ra biến đổi khí hậu). Các giải pháp này có mối quan hệ chặt chẽ với nhau và cần thực hiện đồng bộ trong mọi hoạt động sản xuất và đời sống.

GIẢI PHÁP THÍCH ỨNG VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

- Nâng cao nhận thức của cộng đồng về biến đổi khí hậu.
- Tăng cường công tác dự báo, cảnh báo thiên tai.
- Phát triển các cây trồng, vật nuôi có khả năng thích nghi với tác động của biến đổi khí hậu.

Châu thổ sông Hồng

- Chú trọng các biện pháp thâm canh, phòng tránh dịch bệnh trong nông nghiệp.
- Chủ động phòng, chống thiên tai (bão, lũ, ngập úng,...); hạn chế ô nhiễm môi trường.
- Trồng cây xanh; nâng cấp, gia cố hệ thống đê sông, đê biển và an toàn hồ chứa.

Châu thổ sông Cửu Long

- Điều chỉnh cơ cấu cây trồng, vật nuôi; chuyển đổi các giống cây trồng, vật nuôi có khả năng chịu hạn, mặn.
- Tiết kiệm nước và tái sử dụng nước.
- Đa dạng hoá sinh kế.
- Gia cố, thay đổi kiến trúc nhà ở.

Hình 17.3. Một số giải pháp thích ứng với biến đổi khí hậu

Hình 17.4. Xây kè bờ biển ở Giao Thủy (tỉnh Nam Định)

Hình 17.5. Hệ thống thủy lợi Cái Lớn – Cái Bé ngăn mặn, kiểm soát nguồn nước (tỉnh Kiên Giang)

GIẢI PHÁP GIẢM NHẸ BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

- Phát triển nông nghiệp hữu cơ, hạn chế sử dụng phân hoá học, thuốc bảo vệ thực vật; bảo vệ và phát triển rừng.
- Sử dụng tiết kiệm năng lượng, nguồn nước; phát triển các nguồn năng lượng tái tạo.
- Xây dựng nếp sống văn minh, hạn chế rác thải sinh hoạt, xanh hoá lối sống và tiêu dùng,...

Châu thổ sông Hồng

- Phát triển mô hình nông nghiệp xanh.
- Đổi mới công nghệ trong sản xuất để giảm phát thải.
- Nâng cao năng lực xử lý, tái chế chất thải.
- Tăng cường sử dụng các phương tiện giao thông công cộng.

Châu thổ sông Cửu Long

- Xây dựng, gia cố các công trình thủy lợi (đập ngăn mặn, hồ trữ nước ngọt, nạo vét kênh cấp nước,...).
- Tăng cường sử dụng năng lượng sạch; quy hoạch mạng lưới giao thông, hệ thống thoát nước ở các đô thị, khu dân cư.

Hình 17.6. Một số giải pháp giảm nhẹ biến đổi khí hậu

? *Đọc thông tin và quan sát hình 17.3, 17.6, hãy:*

- *Nêu một số giải pháp thích ứng và giảm nhẹ biến đổi khí hậu ở châu thổ sông Hồng hoặc châu thổ sông Cửu Long.*
- *Đề xuất một số biện pháp ứng phó với biến đổi khí hậu ở hai đồng bằng trên.*

1. Vẽ sơ đồ tư duy tóm tắt các biểu hiện, tác động của biến đổi khí hậu đến sự phát triển kinh tế – xã hội và các giải pháp thích ứng với biến đổi khí hậu ở châu thổ sông Hồng hoặc châu thổ sông Cửu Long.

2. Chọn một trong 2 nhiệm vụ sau:

- *Sưu tầm tư liệu và trình bày một số biểu hiện, tác động của biến đổi khí hậu ở địa phương em.*
- *Làm một sản phẩm tuyên truyền nâng cao nhận thức về biến đổi khí hậu cho người dân ở châu thổ sông Hồng (hoặc sông Cửu Long).*